

KS. KRZYSZTOF KRUKOWSKI

WARTOŚĆ GNOZEOLOGICZNA I DYDAKTYCZNA METODY WYKRESOGRAFICZNEJ W TEOLOGII

Sobór Watykański II w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym, *Gaudium et spes* przypomniał, że Kościół od samych początków stosował zasadę akomodacji w misji propagowania Dobrej Nowiny: „Sam bowiem Kościół, od początków swej historii, nauczył się wyrażać Nowinę Chrystusową za pomocą pojęć i języka różnych ludów, a ponadto starał się objaśniać ją odwołując się do mądrości filozofów w tym celu, aby w miarę możliwości dostosować Ewangelię czy to do zdolności zrozumienia przez ogół, czy też do wymagań mędrców. I to właśnie dostosowywanie się w głoszeniu objawionego słowa powinno stać się prawem wszelkiej ewangelizacji” (44). W ostatnich słowach, powyższej wypowiedzi, zawarte jest wyraźne zalecenie dotyczące również czasów współczesnych, by *accommodata praedicatione* stała się prawem wszelkiej ewangelizacji (*lex omnis evangelizationis*).

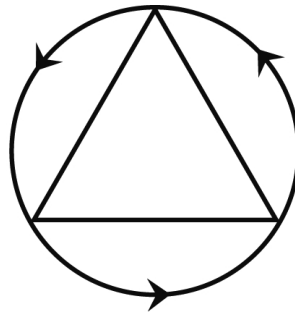
W kulturze i nauce współczesnej, zdominowanej przez internet, telewizję i reklamę, daje się zauważyć ciągle narastające zapotrzebowanie na przedstawienia wizualne. Mass media, mając na uwadze to zapotrzebowanie, posługują się powszechnie: zarówno obrazem, fotografią i rysunkiem, jak też wykresami i szkicami graficznymi, złożonymi często z figur geometrycznych. Pod wpływem naporu tych ujęć wizualnych, człowiek dzisiejszy zatracza stopniowo zdolność myślenia abstrakcyjnego, opartego na pojęciach ogólnych i zaczyna „myśleć za pomocą obrazów”. W nowej współczesnej kulturze, która coraz bardziej staje się „kulturą obrazu”, postulat wizualizacji należy również kierować pod adresem teologii, skłaniającej się tylko do tradycyjnych form przekazu werbalnego. W świetle wyżej cytowanej zasady akomodacji, przyjętej przez *Vaticanum II*, imperatyw tam wyrażony należy uznać za „palący” postu-

lat chwili obecnej. Wśród nowych propozycji, promujących ujęcia graficzno-obrazowe w teologii, na szczególną uwagę zasługuje nowa metoda, zwana metodą wykresograficzną lub geometryczną w teologii, autorstwa ks. Franciszka Drączkowskiego, Profesora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Tej metodzie jej autor poświęcił wiele publikacji, które spotkały się z życzliwym przyjęciem recenzentów-specjalistów oraz aprobatą przedstawicieli hierarchii kościelnej.

Etymologicznie „metoda” wywodzi się od greckiego pojęcia *methodos*, przez co należy rozumieć drogę poznania prawdy, sposób dochodzenia do poznania prawdy, osiągnięcie zamierzonego celu. Metoda staje się sposobem badań, staje się narzędziem dydaktycznym¹ posiadającym własny system pedagogiczny². Narzędziem dydaktycznym metody geometrycznej jest geometria; wykresy złożone z figur geometrycznych³, ułożone w logiczny system wizualny.

I. ZASTOSOWANIE FIGUR GEOMETRYCZNYCH W METODZIE WYKRESOGRAFICZNEJ

Punktem wyjścia metody wykresograficznej jest figura koła, w które został wpisany trójkąt równoboczny, będąca symbolicznym obrazem Boga w Trójcy Świętej Jedynej.

Taki zespół figur pojawia się we wszystkich następnych wykresach i stanowi podstawowy punkt odniesienia dla obrazowych treści. Nawiązując do

¹ Zob. *Nowy Leksykon PWN*, Warszawa 1998, s. 1055.

² Zob. B. T w a r d z i c k i, *Katechetyka formalna w służbie katechezy*, Przemysł 2001, s. 340-341.

³ Tym samym metodę wykresograficzną należy sklasyfikować jako metodę oglądową (bazującą na rysunku, wykresie).

tęgo przedstawienia, autor metody ilustruje kolejne etapy historii zbawienia za pomocą figur geometrycznych, aż dochodzi do struktury złożonej z dwóch kół i dwóch trójkątów, wewnątrznie ze sobą złączonych w pozycji wertykalnej. Ta struktura, będąca symbolicznym obrazem „całego Chrystusa”, Boga wcielonego, obecnego w Kościele (złożonego z Głowy – Chrystusa i Ciała – Ludu Bożego), w formie zmodyfikowanej pojawia się we wszystkich pozostałych wykresach. Metoda wykresograficzna, jak podkreślają autorzy recenzji (A. J. Nowak, W. Turek), „jest tworem nowym i zupełnie oryginalnym na gruncie teologii”⁴. W. Cichosz nazywa ks. Drączkowskiego „twórcą pionierskiej metody wykresograficznej (geometrycznej) w teologii”⁵. Ks. bp prof. W. Świerżawski uznaje, że metoda wykresograficzna jest „odkryciem”⁶.

Ukazanie tu „wartości gnozeologicznej” nie ma związku z gnozą starożytną w rozumieniu filozoficznym, i nie należy jej z gnozą tak rozumianą mylić ani kojarzyć⁷. Należy natomiast wartość gnozeologiczną metody wykresograficznej rozumieć w znaczeniu współczesnym, tzn. w sensie epistemologicznym, gdzie gnozeologia jest nauką, stanem badań nad wiedzą (poznaniem)⁸. Gnozeologia tak rozumiana zajmuje się możliwościami, granicą i zasięgiem poznania ludzkiego oraz jego prawdziwością⁹.

Autor metody, ks. Franciszek Drączkowski¹⁰, stosuje w swoich badaniach figury geometryczne¹¹. Jako wybitny znawca Klemensa Aleksandryjskiego¹²

⁴ Zob. A. J. Nowak, [rec.]: Ks. Franciszek Drączkowski, *Przyjaźń z Bogiem źródłem szczęścia*, Pelplin 2004, ss. 107, „Życie Konsekrowane” 2004, nr 5(49), s. 101.

⁵ Zob. W. Cichosz, [rec.]: Ks. Franciszek Drączkowski, *Poza Kościołem nie ma zbawienia. Ujęcie graficzne*, Pelplin 2008, „Studia Gdańskie” 23(2008), s. 258.

⁶ W. Świerżawski, *Słowo wprowadzające*, w: F. Drączkowski, *Skrót katechizmu w ujęciu graficznym*, Lublin–Sandomierz 2002, s. 5.

⁷ Zob. EK, t. V, kol. 1215.

⁸ Zob. *Gnostycyzm antyczny i współczesna neognoza (Studia antiquitatis christianae)*, Warszawa 1996, s. 17; zob. *Gnoza w ujęciu Klemensa Aleksandryjskiego*, „Studia Antiquitatis Christianae” 12(1996), s. 9-20.

⁹ Por. W. Kopalinski, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1967, s. 193-194; zob. tamże, *epistemologia*, s. 152.

¹⁰ Ks. prof. zw. dr hab., kierownik Katedry Patrologii Greckiej w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii KUL, wybitny znawca Klemensa Aleksandryjskiego, twórca i propagator metody wykresograficznej. Urodził się w 1941 roku w Bydgoszczy–Fordonie. Studiował filologię klasyczną i historię Kościoła na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1968-1973) oraz patrologię w Rzymie (1973-1976). Habilitował się w 1981 roku na podstawie rozprawy *Kościół – „Agape” według Klemensa Aleksandryjskiego* (Lublin 1983). Jest autorem dwustu szesnastu prac drukowanych, w tym trzydziestu sześciu pozycji książkowych. Autor podręcznika do patrologii.

¹¹ Posługuje się figurami koła (okręgu) oraz trójkąta równobocznego i równoramienneho, a także stosuje inne figury geometryczne.

¹² Jeden z najwybitniejszych teologów wczesnochrześcijańskich, ur. ok. 150 r., uważany

nawiązuje do systemu stworzonego przez aleksandryczyka, gdzie geometria spełnia ważną funkcję propedeutyczną w procesie poznania prawdy odwiecznej¹³. Klemens Aleksandryjski w geometrii upatruje samą istotę bytu i ujmuje rozumowo przestrzeń i byt niezmienny, który jest czymś zupełnie innym niż byt cielesny¹⁴.

Wartość geometrii w poznawaniu i rozumieniu prawdy widzi także Kartezjusz¹⁵, który uważa za konieczność stosowania geometrii, logiki i algebry w procesie poznawczym wszechbytu¹⁶. Również Pascal¹⁷ widzi w geometrii wzór wiedzy, bez której w sposób jasny, prosty i oczywisty trudno dotrzeć na drodze poznania do prawdy¹⁸. Ks. Profesor Drączkowski stwierdza słuszność i bezbłądność powyższych założeń wybitnych uczonych. Uważa, że w procesie poznawczym Boga i Boskiej rzeczywistości należy także uwzględnić geometrię jako skuteczną pomoc. Geometria staje się dla ks. Profesora Drączkowskiego czymś wręcz koniecznym w procesie poznania Prawdy odwiecznej i przekazywania tej wiedzy innym. Przyjmuje służebną rolę geometrii przenosząc ją na grunt teologii. Autor metody geometrycznej szeroko korzysta w swych podstawowych założeniach z przekazów biblijno-patrystycznych, z nauczania *Katechizmu Kościoła Katolickiego*¹⁹, z tekstów zawartych w szeroko rozumianym „depozycie słowa Bożego” powierzonego Kościołowi²⁰, a także z przedstawień wizualnych, spotykanych na przestrzeni wieków w sztuce chrześcijańskiej, szczególnie sakralnej²¹.

jest za twórcę teologii spekulatywnej. obrońca wiary trynitarniej przed herezjami i fałszywą gnozą. Stosował gnozę ortodoksyjną. Wykazywał, że istnieje zgodność między wiarą a rozumem.

¹³ Por. F. D r a c z k o w s k i, *Metoda geometryczna (wykresograficzna) w teologii*, RT 53(2006), z. 4, s. 21.

¹⁴ *Stromata* VI 80, 2, przekład polski: *Kobierce zapisków filozoficznych dotyczących prawdziwej wiedzy*, przełożyła J. Niemirska-Pliszczyńska, t. II, Warszawa 1994.

¹⁵ (1596-1650), francuski filozof, matematyk i fizyk, jeden z najwybitniejszych uczonych XVII w., uważany za prekursora nowożytnej kultury umysłowej. Dokonał połączenia matematyczno-fizycznego światopoglądu z teologią.

¹⁶ Zob. R. D e c a r t e s, *Rozprawa o metodzie właściwego kierowania rozumem i poszukiwaniu prawdy w naukach*, tłum. T. Żeleński-Boy, Kęty 2002, s. 22-24.

¹⁷ Francuski uczony (1623-1654) – matematyk, fizyk, filozof religii, pod koniec życia zajmował się też teologią. W swoich opracowaniach bronił metody naukowej, opierając się na geometrii.

¹⁸ Zob. W. T a t a r k i e w i c z, *Historia filozofii*, t. II, Warszawa 1983, s. 57.

¹⁹ Poznań 1994.

²⁰ KO 10.

²¹ Por. D r a c z k o w s k i, *Metoda geometryczna (wykresograficzna) w teologii*, s. 23.

Sama metoda wykresograficzna i poszczególne pozycje książkowe traktujące o metodzie ks. Drączkowskiego doczekały się 23 recenzji. Autorami recenzji są: ks. prof. W. Cichosz²², o. prof. B. Degórski (trzy recenzje)²³, ks. bp prof. A. F. Dziuba²⁴ (dwie recenzje), ks. prof. A. Eckmann²⁵, prof. M. Hauke²⁶, prof. L. M. Mirri²⁷, o. prof. A. J. Nowak (dwie recenzje)²⁸, ks. prof. P. Paciorek²⁹, dr T. Polanowski³⁰, ks. prof. R. B. Sieron³¹, prof. H. Słotwińska (dwie recenzje)³², ks. prof. W. Turek (dwie recenzje)³³, o. dr K. Wendlik³⁴, ks. prof. I. Werbiński (dwie recenzje)³⁵, ks. dr D. Żurański³⁶, ks. prof. dr hab. K. Guzowski³⁷.

Należy też dodać, że ks. Franciszek Drączkowski opublikował również pięć artykułów prezentujących metodę wykresograficzną oraz omawiających jej walory dydaktyczno-korygujące. Są to następujące prace: *Metoda wykresograficzna (geometryczna) w kontekście współczesnego zagrożenia herezjami*³⁸; *Nowa metoda w teologii i duszpasterstwie*³⁹; *Metoda wykresogra-*

²² „Studia Gdańskie” 23(2008), s. 453-458.

²³ „Angelicum” 79(2002), s. 1001-1003; „Angelicum” 82(2005), s. 492-495; „Dissertationes Paulinorum” 15(2006), s. 125-129.

²⁴ „Studia Pelplińskie” 31(2001), s. 262-266; zob. *Przedmowa*, w: K. K r u k o w s k i, *Nowe narzędzie ewangelizacji*, Lublin-Pelplin 2011, s. 7.

²⁵ AK, nr 509, s. 191-193.

²⁶ „Forum Katholische Theologie” 1(2007), s. 78.

²⁷ *La Terra Santa, Luglio – Apostato* 2005, s. 45-47.

²⁸ RTK 44(1997), z. 5, s. 131-132; „Życie Konsekrowane” 49(2004), s. 101-103.

²⁹ „Revue des Etudes Augustiennes” 37(1991) 1, s. 183-185.

³⁰ „Ezop” 1994, nr 1 (wrzesień), s. 13.

³¹ „Gość Niedzielny” z 25 IV 2004, nr 17, s. 43.

³² RT 50(2003), z. 6, s. 330-332; zob. „Katecheta” 46(2002), nr 7-8, s. 278-280.

³³ „Salesianum” 62(2000) 4, s. 813-814; zob. „Euntes docete, Rivista Quadrimestrale Della Pontificia Università Urbaniana di Roma” 3(59)2006, s. 243-244.

³⁴ „Dissertationes Paulinorum” 17(2008), s. 113-117.

³⁵ AK 116(1991), s. 550-552; tamże 137(2001), nr 554, z. 1, s. 17-18.

³⁶ „Niedziela” (Głos z Torunia), 27 I 2002, nr 4 (371).

³⁷ *Dogmatyka w obrazach graficznych*, Pelplin-Lublin 2011, s. 7-10.

³⁸ *Lumen Christi tantum in Ecclesia. Księga pamiątkowa w 70 rocznicę urodzin o. Profesora doktora habilitowanego Antoniego Jozafata Nowaka OFM*, red. T. Paszkowska, Lublin 2005, s. 285-304.

³⁹ *W służbie Bogu i ludziom. Księga pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Władysławowi Głowię z okazji 65-lecia urodzin i 40-lecia kapłaństwa*, red. H. Słotwińska, Lublin 2005, s. 111-122.

*ficzna w katechezie*⁴⁰; *Metoda geometryczna (wykresograficzna) w teologii*⁴¹ oraz *Il metodo disegno-grafico nella catechesi*⁴².

Reasumując, należy stwierdzić, że ks. prof. F. Drączkowski poświęcił metodzie wykresograficznej 17 pozycji książkowych (w tym 5 w językach obcych) oraz 5 artykułów naukowych (w tym jeden w języku włoskim). Warto nadmienić, że metoda geometryczna zyskała aprobatę w postaci listu z kancelarii kardynała Józefa Ratzingera z dn. 13 XI 2004 r. oraz listów ks. abp. Alfonsa Nossola z dn. 12 X 2004 r. i Nuncjusza Apostolskiego w Polsce ks. abp. Józefa Kowalczyka z dn. 20 XI 2004 r. Metoda wykresograficzna zyskała także aprobatę Ojca Świętego Benedykta XVI. Znalazło to wyraz w liście skierowanym do autora metody, napisanym przez Arcybiskupa Angelo Becciu (Watykan, 10 czerwca 2011 r.), w imieniu Ojca Świętego: „Ojciec Święty życzy, by metoda wykresograficzna stosowana przez Księdza Profesora przyczyniła się do zrozumienia prawd wiary w jeszcze pełniejszy sposób, stwarzając okazję do rekonstrukcji ich autentycznego znaczenia teologicznego”⁴³.

Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio*, uznając potrzebę włączenia środków społecznego przekazu w orędzie ewangelizacyjne, postuluje coś więcej, mianowicie również to, by „włączyć samo orędzie w tę «nową kulturę», stworzoną przez nowoczesne środki przekazu” (37 c)⁴⁴. Nowa kultura, jak wcześniej odnotowano, jest kulturą obrazu. Mając to na uwadze, można odnaleźć w papieskiej wypowiedzi ukrytą sugestię, by orędzie chrześcijańskie przedstawić w kategoriach właściwych dla tej „nowej kultury”, to jest w kategoriach wizualnych. Z tej racji można suponować, że propozycja nowej metody w teologii, ujętej w kategoriach graficzno-obrazowych, zdaje się iść po linii postulatów Urzędu Nauczycielskiego Kościoła.

⁴⁰ *W poszukiwaniu nowych metod katechetycznych*, red. H. Słotwińska, Lublin 2006, s. 89-133.

⁴¹ RT 53(2006), z. 4, s. 21-43.

⁴² „*Angelicum*” 84(2007), s. 317-341.

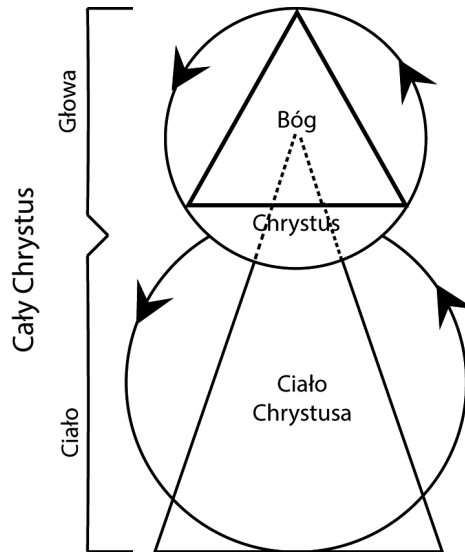
⁴³ Kopia całego listu została zamieszczona w pracy: *Geometryczna struktura teologii*, Lublin–Pelplin 2012, s. 10.

⁴⁴ *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1996, s. 412.

II. PROCES POWSTAWANIA I CHARAKTERYSTYKA METODY WYKRESOGRAFICZNEJ

Nowa metoda w teologii, zwana metodą wykresograficzną lub geometryczną, powstawała w żmudnym trudzie, na przestrzeni ponad trzydziestu lat. W fazie początkowej, jej autor zapewne nie zdawał sobie sprawy, że tworzy pojedyncze ogniwa, które później staną się elementami jednolitego i zwartego systemu. Pierwotną intencją autora metody było, li tylko, obrazowanie, w formie graficznej, wypowiedzi analizowanych tekstów Klemensa Aleksandryjskiego, które nadawały się do wizualnego przedstawienia. Forma trójkąta po raz pierwszy pojawia się w pracy o *paidei*, gdzie ks. prof. Drączkowski obrazuje program formacji intelektualnej, złożony z pięciu kolejnych etapów, w postaci trójkąta podzielonego na pięć równoległych płaszczyzn. Ważnym etapem w rozwoju metody było naszkicowanie trzynastu figur geometrycznych, złożonych bądź z pojedynczych trójkątów, bądź z podwójnych ich złożań, w ujęciu wertykalnym, zamieszczonych w studium o *agape*, za pomocą których autor zobrazował kolejne etapy prowadzące do nakreślenia makrostruktury *agape*, która jest strukturą Kościoła.

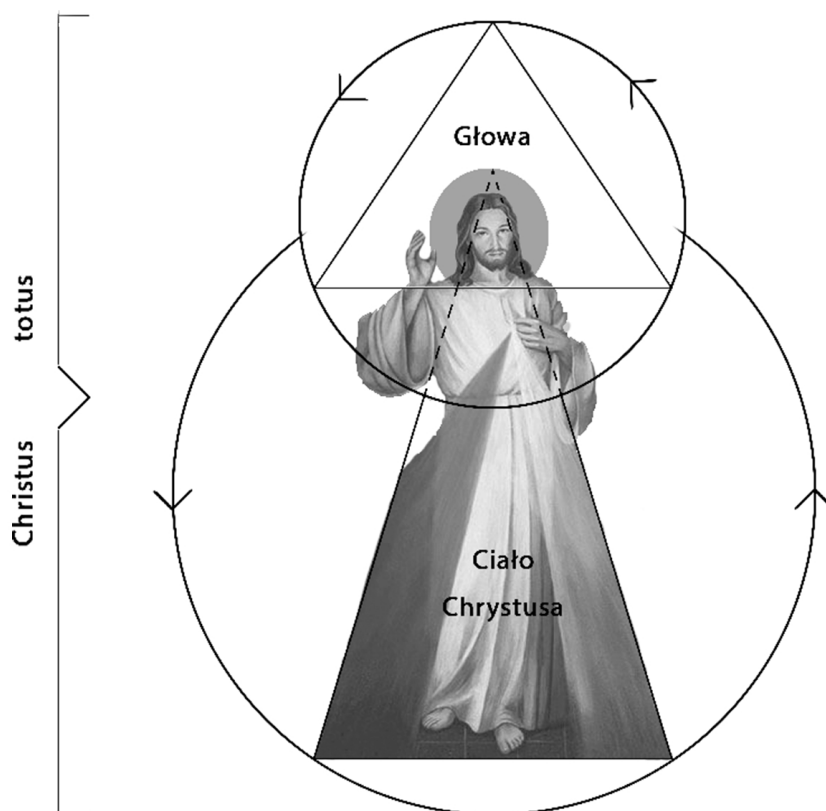
Decydującym przełomem było wprowadzenie figury koła (okręgu) do omawianej metody. Inspirację stanowiła wypowiedź Pseudo-Dionizego Areopagity, który w figurze koła upatruje symboliczny obraz Boga, Który jest Miłością. Ks. prof. Drączkowski, kontynuując swe studium nad fenomenem miłości chrześcijańskiej, wprowadził do swych wykresów figurę koła, w które został wpisany trójkąt równoboczny. To przedstawienie, będąc symbolicznym przedstawieniem obrazu Boga w Trójcy Świętej Jedynej, stało się podstawowym punktem odniesienia do wszystkich dalszych bardziej złożonych przedstawień graficznych. W pracy pt. *Miłość syntezą chrześcijaństwa* (Lublin 1990) autor dochodzi do wykreślenia struktury złożonej z dwóch kół i dwóch trójkątów, wewnątrznie ze sobą złączonych w pozycji wertykalnej, w której kumuluje się kwintesencja omawianej metody. Stworzenie tej struktury może być uznane za moment „narodzenia się” metody wykresograficznej, czego autor, prawdopodobnie, nie był wówczas świadomy.

Następną amplifikacją omawianej metody było przedstawienie zarysu historii zbawienia w 10 obrazach graficznych (Trójca Święta, przyjaźń człowieka z Bogiem, zerwanie przyjaźni człowieka z Bogiem – grzech pierworodny, Wcielenie Syna Bożego, Kościół – Cały Chrystus, chrzest – wszczepienie w Kościół, etapy doskonalenia, hierarchiczna struktura Kościoła, czyściec – proces dalszego doskonalenia, chrzest pragnienia) w pracy pt. *Poza miłością nie ma zbawienia* (Pelplin–Toruń 1996). Prezentowane wykresy pełnią funkcję ilustrującą wobec omawianych prawd wiary. Dalsze poszerzenie metody, do trzydziestu ujęć graficzno-geometrycznych, dokonało się na bazie jej aplikacji do wykładu głównych prawd dogmatycznych w pracy: *Nowa wizja teologii. Ujęcie graficzne* (Pelplin–Lublin 2000). Autor po raz pierwszy mówi o „przedstawionej «strukturze teologii» w trzydziestu ujęciach graficznych”⁴⁵ oraz wskazuje na jej przydatność w zaradzaniu trudnościom i słabościom, z którymi boryka się współczesna teologia. Można przypuszczać, że dopiero po napisaniu powyższej pracy, autor w pełni uświadomił sobie, że stworzył nową metodę w teologii – metodę wykresograficzną. Znalazło to wyraz w tytule następnej pracy, wydanej w rok później *Metoda wykresograficzna w katechezie* (Pelplin 2001). W drugiej części tej pracy, pt. „Omówie-

⁴⁵ Zob. *Nowa wizja teologii*, s. 232.

nie metody wykresograficznej”, autor przedstawił, w osobnym paragrafie, „Charakterystykę metody wykresograficznej” w czterech następujących punktach: 1. Struktura geometryczna; 2. Ukonkretnienie rzeczywistości duchowych; 3. Ewidencja nauk empirycznych; 4. Syntetyczna wizja globalna. W następnych dziewięciu pracach, poświęconych nowej metodzie, wydanych w latach 2002-2007, autor posługuje się określeniem „metoda wykresograficzna” lub „metoda geometryczna” w teologii, stawiając akcent na jej geometryczną strukturę.

Finalna wersja metody wykresograficznej została przedstawiona w pracy: *Poza Kościołem nie ma zbawienia* (Pelplin 2008), gdzie autor zamieścił dziewięć ujęć paralelnych: obok wykresów o strukturze czysto geometrycznej, zamieścił wykresy, w które została wpisana ikona Chrystusa. Wykresy obrazujące Kościół – „Całego Chrystusa”. „By zobrazować, że Kościół jest Mistycznym Ciałem Chrystusa, postanowiono Ciałem Chrystusa, w ikonie ludzkiej,

przedstawić jakby przeniknięte światłem («Ja jestem światłością świata» J 8, 12)⁴⁶. Tę modyfikację autor uzasadnił potrzebą respektowania zasady akomodacji. W ten sposób, metoda wykresograficzna, która zaczęła niejako „rodzić się” w 1978 roku, osiągnęła swoją dojrzałą formę w 2008 roku. W powyższym ujęciu została zastosowana w dwóch dalszych pozycjach książkowych tegoż autora.

Dla ścisłości należy dodać, że praktykę stosowania ujęć paralelnych, czyli podwójnych (geometrycznych i geometryczno-obrazowych), na oznaczenie Kościoła – „Całego Chrystusa”, autor zachował w pracy pt. *Dogmatyka w obrazach graficznych. Zagadnienia wybrane* (Lublin–Pelplin 2011). W najnowszej pozycji, wydanej w 2012 roku, *Geometryczna struktura teologii*, autor zrezygnował z ujęć paralelnych, posługując się, na oznaczenie Kościoła, wyłącznie wykresami geometryczno-obrazowymi.

Metoda wykresograficzna została wypracowana na bazie kategorii geometrycznych. Dzięki tym kategoriom teologia uzyskuje urealnienie i ukonkretnienie poszczególnych prawd i twierdzeń, związanych z rzeczywistością duchową – prawd tak trudno postrzeganych przez współczesnego człowieka. Dzięki temu można wykazać, że wykład oparty na elementach wizualnych, ukonkretnionych dzięki figurom geometrycznym, zyskuje w pewnym sensie ewidentność występującą w naukach empirycznych. Co więcej, wykład ten, oparty na przedstawieniach geometrycznych, posiada w pewnym sensie walor ścisłości matematycznej do tego stopnia, że jest on w stanie pomóc skorygować szereg błędów i nieścisłości występujących bądź w teologii, bądź w świadomości i podświadomości wielu wierzących.

Autor metody, w swych kolejnych publikacjach, wylicza następujące błędy (pojawiające w różnych dyscyplinach teologicznych), których korygowanie ułatwia metoda geometryczna. W nauce o Bogu:

1. hyloteizm (obraz Boga w kategoriach materialistycznych);
2. apersonalizm deiczny (negowanie osobowości Boga).

w demonologii:

3. *negatio satanae* (negacja istnienia szatana);
4. antropomorficzny obraz szatana (przedstawienie szatana w postaci monstrum o ludzkich kształtach i cechach).

w nauce o Trójcy Świętej:

5. antropomorfizmy (pomniejszanie istoty Boskiej do kategorii ludzkich);

⁴⁶ *Poza Kościołem nie ma zbawienia*, s. 55.

6. tryteizm (wiara w trzech Bogów);
7. teandria (przekonanie, że Bóg jest mężczyzną);
8. subordynacjonizm (pogląd, że Syn i Duch Święty są podporządkowani Ojcu – nie są równi Ojcu);
9. *negatio coaeternitatis* (negacja współwieczności Syna Bożego i Ducha Świętego).

w chrystologii:

10. kryptoarianizm (ukryta negacja Bóstwa Chrystusa);
11. anachoreza Syna (rozerwanie jedności Trójcy Świętej przez „zstąpienie z nieba” na ziemię Syna Bożego).

w eklezjologii:

12. antyeklezjalizm (negacja istnienia Kościoła);
13. polieklezjalizm (pogląd o istnieniu wielu Kościołów);
14. oddzielenie Chrystusa od Kościoła;
15. oddzielenie Chrystusa od Ludu Bożego;
16. oddzielenie hierarchii od Ludu Bożego.

w nauce o miłości chrześcijańskiej:

17. *deiprivatio caritatis* (negowanie Boskiego wymiaru miłości);
18. *separatio amoris a caritate* (oddzielenie *erosu* od *agape*);
19. *dualitas praecepti caritatis* (podwójność przykazania miłości);
20. *de – entisatio caritatis* (negowanie ontycznego wymiaru miłości);
21. *de – ecclesializatio caritatis* (negowanie eklezjalnego wymiaru miłości);
22. *panemocjonalizm agapetyczny* (zredukowanie miłości wyłącznie do sfery emocjonalnej);
23. *pantelematyzm agapetyczny* (zredukowanie miłości wyłącznie do sfery wolitywnej);
24. *panintelektualizm agapetyczny* (zredukowanie miłości wyłącznie do sfery intelektualnej);
25. *panergizacja agapetyczna* (zredukowanie miłości do działalności dobroczynnej);
26. *panaretyzm agapetyczny* (ujmowanie miłości wyłącznie w kategoriach cnoty).

w duchowości chrześcijańskiej:

27. *neopelagianizm* (negowanie konieczności łaski);
28. *filohamartia* (miłość grzechu);
29. *hamartoduleia* (niewola grzechu);
30. *pathoduleia* (niewola namiętności);

31. *eidoloduleia* (niewola „bogów fałszywych”).

w eschatologii:

32. negacja czyśćca;

33. negacja piekła.

Reasumując, można powiedzieć, że metoda wykresograficzna ułatwia korygowanie trzydziestu trzech błędów i herezji, pojawiających się w ośmiu dziedzinach teologicznych. Metoda wykresograficzna ukazuje globalną wizję teologii w ujęciu chrystocentrycznym. Historia zbawienia, zobrazowana na wykresach, ukazuje sukcesywne narastanie wydarzeń, których etapy kumulują się w jedną zwartą całość, ukazaną graficznie. Cała historia zbawienia zmierza ku Chrystusowi, w Jego Bosko-ludzkiej strukturze; w Nim bowiem znajduje swój kres i wypełnienie również w wymiarze eschatycznym. W jednym ujęciu graficzno-obrazowym „*Christus totus*” postrzegalna jest jedność oraz wielowymiarowość (wieloaspektowość). W tym jednym przedstawieniu stają się wizualnie postrzegalne (ewidentne) następujące aspekty: teocentryczny, trynitarny, pneumatyczny, chrystocentryczny, eklezjalny, agapetyczny, historiozbawczy oraz eschatyczny.

Omawiana metoda, zdaniem jej autora, jest w stanie również przełamać kryzys występujący we współczesnej teologii i zaradzić jej „słabościom”, do których należy zaliczyć: neosofistyczny werbalizm, segmentowość teologii oraz jej wyobcowanie z funkcji kerygmaticznej Kościoła. Zdaniem profesora dogmatyki – ks. K. Guzowskiego – „ks. profesor Drączkowski poprzez wprowadzenie metody wykresograficznej w dogmatyce rewaloryzuje także kategorię piękna w teologii, przez wieki skupionej na kategoriach prawdy i dobra”⁴⁷.

Obok, wyżej wymienionych funkcji, metoda wykresograficzna może spełniać ważną rolę motywującą w wyborze ideału świętości jako najpewniejszej drogi do szczęścia doczesnego i wiecznego. Zdaniem autora metody, przed każdym człowiekiem stają do wyboru cztery następujące opcje drogi życiowej: 1. odłączenie się od Boga; 2. ignorowanie Boga; 3. status „katolika z metryki”; 4. status przyjaciela Boga. Powyższe opcje autor zobrazował w formie czterech wykresów, których wartość dydaktyczna trudna jest do przecenienia. Wizualnie postrzegalna i przez to ewidentna, staje się prawdą, że tylko wybór statusu przyjaciela Boga Wcielonego, Jezusa Chrystusa, obecnego w Kościele, prowadzi do pełni prawdziwego szczęścia. Opcja odrzucenia Boga prowadzi do antycypacji piekła na ziemi. Pozostałe dwie opcje wiodą

⁴⁷ Przedmowa, w: *Dogmatyka w obrazach graficznych. Zagadnienia wybrane*, s. 9.

do szczęścia iluzorycznego, cząstkowego i nietrwałego. W świetle tych czterech wizualnych przedstawień, ewidentna staje się prawda, że status przyjaźni z Chrystusem jest opcją najlepszą, jedynie słuszną i najatrakcyjniejszą.

Omawiana metoda, zdaniem wielu specjalistów, reprezentujących różne środowiska naukowe polskie i zagraniczne, powinna znaleźć zastosowanie w szeroko rozumianej dydaktyce Kościoła. Autorzy recenzji proponują zastosowanie metody wykresograficznej przede wszystkim w katechezie i w nauce religii (B. Degórski, M. Hauke, A. J. Nowak), twierdząc nawet, że „metoda wykresograficzna jest bezwzględnie potrzebna współczesnej katechezie” (H. Słotwińska). Ich zdaniem, omawiana metoda pełni ważną funkcję aktywizującą uczniów (W. Cichosz), a przedstawienia „symboliczno-figuratywne”, którymi się posługuje, stanowią „doskonałe narzędzie katechetyczne” (L. M. Mirri).

Autorzy recenzji proponują również, by metodę wykresograficzną wprowadzić do wykładów akademickich (B. Degórski, R. B. Sieroń), w szczególności do Wyższych Seminariów Duchownych, ze względu na wysoką jej wartość formacyjną (K. Wendlik). Zdaniem specjalistów, omawiana metoda winna znaleźć zastosowanie w duszpasterstwie oraz w szeroko rozumianym dziele ewangelizacji (B. Degórski, A. J. Nowak, W. Turek, M. Hauke). Mając na uwadze ogólną ocenę omawianej metody, autorzy wyrażają nadzieję, że znajdzie ona wielu zwolenników i propagatorów (W. Cichosz), ponieważ ułatwia proces zapamiętywania oraz jest prosta, jasna, zrozumiała i komunikatywna (K. Wendlik, D. Żurański, K. Gawron, A. F. Dziuba, A. J. Nowak). Proponują również, by prace, promujące powyższą metodę, zostały przełożone na języki obce (B. Degórski, L. M. Mirri). Podkreślają, że metoda wykresograficzna jest propozycją zupełnie nową i oryginalną (A. J. Nowak, W. Turek, W. Świerzawski).

*

Podsumowując powyższe opinie i oceny, można powiedzieć, że wyżej omówiona metoda wykresograficzna może znaleźć zastosowanie zarówno na gruncie badań teologicznych, jak i w szeroko rozumianej, dydaktyce Kościoła. Profesor dogmatyki – ks. J. Szymik, wyrażając swoją opinię o nowej metodzie w teologii, pisze: „Oto teologia – rozum, wierząca i wierna, wyjaśniają-

ca struktury wiary [...] Próbująca wyrazić – namalować – narysować jej chrystocentryczne piękno”⁴⁸.

W podsumowaniu należy powiedzieć, że metoda wykresograficzna spełnia sześć istotnych funkcji w teologii oraz dydaktyce Kościoła: 1) Ilustruje prawdy wiary; 2) Rewaloryzuje kategorię piękna w teologii; 3) Promuje wykład teologii; 4) Motywuje wybór ideału świętości; 5) Koryguje lub ułatwia korektę 33 błędów w nauce niektórych teologów oraz w świadomości i podświadomości wielu wierzących; 6) Ukazuje globalną wizję teologii w ujęciu chrystocentrycznym.

GNOSEOLOGICAL AND TEACHING VALUE OF THE CHART-GRAPHIC METHOD IN THEOLOGY

S u m m a r y

In the contemporary postmodernist culture that more and more becomes the “culture of the picture”, the demand of visualization should also be addressed to theology that is inclined to use the traditional forms of verbal message. In the light of the principle of accommodation accepted by the *Vaticanum II* the imperative expressed there should be considered “urgent” for the present moment. Among the new propositions promoting graphical-pictorial approaches in theology a new method called chart-graphic or geometrical method worked out by Rev. Prof. Franciszek Drączkowski deserves a special attention.

The starting point of the chart-graphic method is the figure of the circle in which an equilateral triangle has been inscribed that is a symbolic image of the triune God.

The value of geometry in cognition and comprehension of truth was seen in the past by many outstanding scholars, who considered the use of geometry, logic and algebra to be necessary in the process of cognition of the universe (Descartes, Pascal, Clement of Alexandria).

Geometry also for Rev. Drączkowski becomes something that is indeed necessary in the process of cognition of the eternal Truth and of transmitting this knowledge to others. He accepts the ancillary role of geometry, transferring it to the ground of theology.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: metoda wykresograficzna, geometria, wykres, obraz, koło-okrąg, trójkąt, Trójca, Kościół, teologia, zasada akomodacji, Franciszek Drączkowski.

Key words: chart-graphic method, geometry, graph, image, circle, triangle, Trinity, Church, theology, principle of accommodation, Franciszek Drączkowski.

⁴⁸ Zob. *Geometryczna struktura teologii*, tekst na okładce.